

Tips voor succesvolle burgerparticipatie in Zeist

Om bij te dragen aan effectieve(re) burgerparticipatie reikt de Rekenkamer Zeist **ambtenaren, college, raadsleden én bewoners** handvatten en suggesties aan. De focus ligt hierbij op de contactmomenten tussen gemeente en inwoners. Op deze plaat staan ze bij elkaar.

HANDVATTEN en SUGGESTIES

1

EEN GOEDE UITNODIGING

- Is duidelijk en vlot geschreven, en uitnodigend.
- Geeft inzicht voor welke afweging de gemeente staat en waarop invloed van bewoners op mogelijk is.
- Legt uit hoe de gemeente het participatieproces voor ogen staat.
- Benoemt waarom de gemeente het belangrijk vindt dat bewoners meedoen.
- Verwijst naar de plek waar alle informatie te vinden is.
- Geeft vooraf al inhoudelijke vragen om over na te denken, zodat deelnemers hun gedachten over het onderwerp kunnen laten gaan.
- Tip: Laat de uitnodiging eens tegenlezen door iemand die zich verplaatst in de positie van bewoners.

2

BIJ DE INTRODUCTIE VAN DE ONTMOETING

- Benoemt de gespreksleider het doel van ontmoeting en waarop invloed van bewoners mogelijk is.
- Is er aandacht voor het creëren van een goede sfeer.
- Bespreek je met elkaar de omgangsvormen en houding die je van elkaar mag verwachten: constructief, fatsoenlijk, respectvol.

“Wat kan ik bijdragen aan een sfeer van naar elkaar luisteren en voortbouwen op wat anderen zeggen?”

3

TIJDENS EEN (ONLINE) GESPREK

- Vindt een korte kennismaking plaats, zodat iedereen weet wie er aan tafel zit.
- Stimuleert de gemeente gedachtewisseling tussen bewoners.
- Is het niet erg als een ambtenaar op punten geen antwoord heeft. Laat dit weten en vertel hoe en wanneer er WEL antwoorden komen.
- Maken online tools de gedachtewisseling levendiger. Bied deelnemers eventueel vooraf technische ondersteuning of een moment om te oefenen.
- Helpt het om zaken waarover inwoners mogen meebeslissen zo concreet mogelijk te benoemen.

4

BIJ DE AFRONDING

- Vat de procesleider de hoofdlijnen van het gesprek samen.
- Geeft de gemeente aan wat zij met de inbreng gaat doen en wanneer zij hierover terugkoppelt.
- Maakt de gemeente het mogelijk om aanvullende vragen te stellen of input te geven via e-mail, omdat sommige mensen wat meer bedenktijd nodig hebben.

5

(BIJ DE) TERUGKOPPELING

- Wordt óók over de inhoud van het gesprek verslag gedaan: welke argumenten zijn ingebracht, of welk gedeeld beeld of aandachtspunten kwamen in gesprek naar voren?
- Maakt de gemeente een verslag dat leesbaar is, ook voor inwoners die later aanhaken.
- Wordt het verslag toegevoegd aan het dossier, op een publiek toegankelijke plek waar alle projectinformatie te vinden is.
- Deelt de gemeente een sfeerimpressie via sociale media (en bij gemeentewerk met grote impact) en in een huis-aan-huisblad.

Tips voor BEWONERS

VOORAF

- Verdiep je in het onderwerp van gesprek. Wat is het doel van de ontmoeting? Wat kan jouw bijdrage zijn?
- Verdiep je in het proces. Wat is er voor deze bijeenkomst gedaan? Wat volgt er na de ontmoeting?
- Welke kaders en randvoorwaarden gelden er op inhoud en proces? Is dat niet duidelijk: vraag ernaar in de bijeenkomst.

TIJDENS DE ONTMOETING

- Wat kan je bijdragen aan een sfeer van naar elkaar luisteren en voortbouwen op wat anderen zeggen?
- Durf wat te vragen als je iets niet duidelijk is.

Tips voor RAADSLEDEN

VOORAF

- Welke kaders voor inhoud en proces geeft de raad mee?
- Om welke soort input worden bewoners gevraagd?
- Op welke manier gaat de gemeente inbreng uit participatie verwerken?
- Staat de gevraagde inspanning van bewoners in verhouding tot de beïnvloedingsruimte die er is?

TIJDENS HET PROCES

- Welke rol kiest de raad in verschillende fases van het proces?
- Op welke momenten tijdens het proces kun je als raad aansluiten, of zelf momenten van gedachtewisseling met bewoners organiseren?

ACHTERAF

- Welke inspanning is gedaan om inbreng van alle belanghebbenden te verzamelen?
- Zijn de juiste groepen tijdig betrokken?
- Hoe is omgegaan met belangentegenstellingen?

Tips voor AMBTENAREN

VOORAF

- Valt er iets te delen?
- Welke kaders voor inhoud en proces gelden er? Zijn ze helder en compleet?
- Wat is het doel van de ontmoeting?
- Sluiten gespreksopzet en locatie aan bij het doel van gesprek?
- Waarop hebben bewoners invloed?
- Hebben bewoners relevante kennis en expertise?
- Hebben bewoners voldoende informatie over het onderwerp of het proces? Of moeten we hierop nog iets bieden?
- Leef je in: waarom zouden bewoners wel of niet willen komen? Benut hiervoor o.a. de kennis van de wijkteams, wijkmanagers en gebiedsbeheerders.
- Bij wie moet je langsgaan omdat die misschien niet automatisch naar jouw bijeenkomst komt?
- Wat doe je om mensen die digitaal minder vaardig zijn te helpen met de voorbereiding op (online) ontmoeting?
- Op welke plek staat alle informatie over het project toegankelijk bij elkaar?

TIJDENS DE ONTMOETING

- Is er een variatie in ondersteunende materialen (foto's, filmpjes, praatplaten)?
- Is er in ontmoeting een inhoudelijk trekker én een proces trekker? Dat voorkomt ogenschijnlijke partijdigheid.

NA DE ONTMOETING

- Wat vertel je over wat er met inbreng gebeurt en/of hoe input wordt benut?

Tips voor het COLLEGE

BIJ BESPREKING VAN PLANNEN EN PROCESSEN

- Wat is het doel van de ontmoeting? Waarover gaan we in gesprek?
- Waarop hebben bewoners invloed?
- Timing: Heeft bestuurlijke deelname aan een ontmoeting meerwaarde?
- Wat vertelt de gemeente in communicatieve uitingen over:
 - hoe het proces tot nu toe is gegaan,
 - welke keuzes al zijn gemaakt en
 - wat met inbreng van bewoners tot nu toe is gedaan?
- Op welke manier wordt duidelijk wat met inbreng gebeurt en/of hoe input is benut?
- Bespreek rond de projectstart eens met de raad: welke invloed van bewoners is gewenst?

Lessen voor effectieve(re) burgerparticipatie

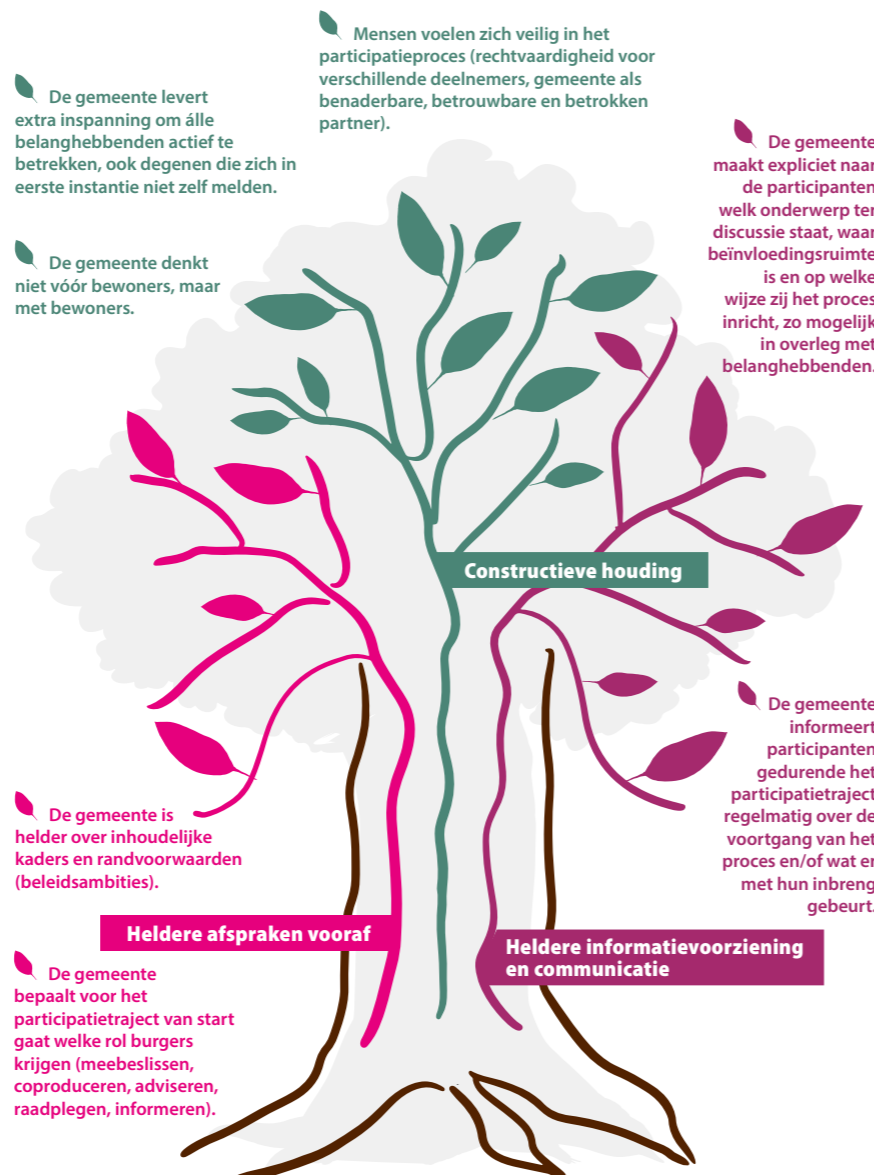
Gemeenten betrekken hun inwoners op verschillende manieren bij beleid en projecten. Zo ook in Zeist. Dat verloopt niet altijd soepel, wat dan leidt tot gemopper en frustraties over en weer. **De Rekenkamer Zeist onderzocht de interactie tussen gemeente en inwoners bij burgerparticipatie en kwam tot inzichten waar gemeente en inwoners hun voordeel mee kunnen doen.** Veel dingen gaan goed bij burgerparticipatie. Winst is vooral te halen op

'Elk participatieproces is een zoektocht naar gezamenlijkheid.'

Deze plaat toont de kern van het onderzoek en komt met concrete suggesties en handvatten om vanuit de verschillende perspectieven het samenspel tussen gemeente en bewoners te verbeteren.

LEESTIP In het eindrapport staan alle details van het onderzoek.

7 kenmerken van effectieve participatie onderzocht

Onderzoeksvragen

1. Welke doelen, uitgangspunten en (interne) richtlijnen heeft de gemeente als het gaat om burgerparticipatie?
2. Hoe verloopt de interactie tussen gemeente en inwoners bij een aantal participatietrajecten?
3. Welke lessen trekken raad, college, ambtelijke organisatie die bijdragen aan effectieve(re) burgerparticipatie in Zeist?

Covid als gamechanger

De lockdown in Nederland om de coronauitbraak tegen te gaan vraagt om een andere aanpak van het onderzoek: van fysiek naar online.

Observatie- en Meedenkteam is goud waard!

In het onderzoek werkten 5 bewoners en 3 raadsleden als onderzoekers. In duo's observeerden zij de interactie tussen bewoners en gemeente in 7 bijeenkomsten: 6 online gesprekken en 1 fysieke bijeenkomst. Punten waarop zij letten waren oa:

- Licht de gemeente toe wat de invloed van bewoners is?
- Zitten alle stakeholders aan tafel?
- Registreert de gemeente de inbreng van de inwoners?

Na het observeren van de ontmoetingen deelde het OMT haar bevindingen in een oogstsessie.

Conclusies en aanbevelingen

Op basis van documentanalyse, gesprekken met college, raadsleden, ambtelijke organisatie en inwoners en de observaties van bijeenkomsten komt de rekenkamer tot conclusies en aanbevelingen. Hieronder staan de belangrijkste conclusies en aanbevelingen, die uitgebreider terug te lezen zijn in het eindrapport.

1. College: een gestructureerde aanpak bij burgerparticipatie helpt om maatwerk te bieden.

Zeist hecht aan burgerparticipatie. De gemeenteraad heeft ambities en doelen met burgerparticipatie. Het college besteedt tijd en aandacht aan de competenties van ambtenaren. Tegelijkertijd ontbreken een interne richtlijn en een eindverantwoordelijke voor het doordenken van burgerparticipatie. Ambtenaren hebben behoefte aan houvast om burgerparticipatie meer gestructureerd aan te pakken.

Aanbevelingen voor het college

- Ontwikkel een leidraad en maak heldere afspraken met de ambtelijke organisatie over burgerparticipatie.
- Bespreek die leidraad ook met organisaties, zoals projectontwikkelaars, die namens de gemeente de participatie met inwoners oppakken.
- Zorg voor goede begeleiding van ambtenaren die werken aan burgerparticipatie.

2. Gemeente: wees duidelijk en transparant.

Het sleutelwoord bij de interactie tussen gemeente en inwoners is: duidelijkheid. Aan de voorkant van processen geeft duidelijkheid over de rol en ruimte om invloed uit te oefenen houvast aan inwoners. Tijdens het proces zorgt duidelijkheid voor een transparant proces. Bij besluitvorming is het essentieel om te kunnen uitleggen wat er met de input van inwoners is gebeurd. Zeker als de gemeente andere keuzes maakt is het belangrijk aan te geven wat daarbij de overwegingen zijn geweest.

Aanbevelingen voor raad en college

- Wees duidelijk over het proces: wat staat er te gebeuren, gebeurt er of is gebeurd?
- Bied informatie over het vraagstuk/project en proces, die (online) toegankelijk is.
- Maak als college afspraken met ambtenaren over het omgaan met inbreng van inwoners, in het bijzonder bij onderwerpen die politiek gevoelig liggen.
- Zet in verslagen van bijeenkomsten welke input er geleverd is en wat de volgende stappen zijn.
- Leg het als college en gemeenteraad goed uit als er in het besluit wordt afgeweken van een plan, waarop inwoners invloed hebben gehad.

3. Gemeenteraad: bepaal je eigen positie en varieer in dialoogvormen.

De positie van de raad bij burgerparticipatie vergt aandacht. Voor betrokkenen is het frustrerend als de raad afwijkt van een plan, dat in gezamenlijkheid tot stand gekomen is. Tegelijkertijd heeft de raad de verantwoordelijkheid om besluiten te nemen en daarbij belangen te wegen van groepen die niet aan tafel hebben gezeten. De raad kan meer variëren in vormen van gesprek aan de Ronde Tafel, waardoor er meer accent komt te liggen op gedachtewisseling tussen inspreker(s), raad en wethouder.

Aanbevelingen voor de raad

- Geef bij de start van een participatieproces nadrukkelijk kaders voor inhoud en proces mee.
- Vraag bij een raadsvoorstel om een verslag van het gelopen participatieproces.

4. College: onlinebijeenkomsten vormen een goede aanvulling op fysieke ontmoetingen.

Door de pandemie heeft de gemeente digitale in plaats van fysieke bijeenkomsten georganiseerd. De toegankelijkheid van onlinebijeenkomsten heeft voordelen. Het kost bewoners geen reistijd en meer aan huis gebonden inwoners kunnen vanuit de eigen huiskamer meeluisteren en -praten. Ook zorgt de setting van de online ontmoetingen ervoor, dat de stem van allerlei bewoners kan worden gehoord en dat dominante stemmen minder een stempel drukken op de ontmoeting.

Aanbevelingen voor het college

- Verken mogelijkheden voor participatieprocessen met een combinatie van fysieke en online ontmoetingen
- Overweeg het inzetten van allerlei online werkvormen bij online ontmoetingen.
- Heb aandacht voor inwoners die niet of minder digitaal vaardig zijn.

5. College: bied meer ruimte voor open gedachtewisseling over maatschappelijke opgaven.

Bewoners hebben behoefte aan meer open gedachtewisseling over maatschappelijke opgaven, zowel met wethouders en ambtenaren als inwoners onder elkaar. Tegelijkertijd verhardt de dialoog en worden tegenstellingen groter. Sommige bewoners die hun nek uitsteken om mee te denken ontvangen negatieve reacties van andere inwoners. Om die reden wordt regelmatig gekozen voor een inloop in plaats van een grote, plenaire sessie.

Aanbevelingen voor het college

- Behoud de open en constructieve houding die de gemeente uitstraalde tijdens de geobserveerde bijeenkomsten.
- Verken de mogelijkheden voor een meer open gedachtewisseling met bewoners.

